

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

ERICA projekti

Moduuli 5: Riskinarvioinnin työkalut

Riskinarvioinnin työkalut

Tarkoitus:

- Tutustua lapsen kaltoinkohtelun riskien arviointiin ja yleisiin arviointityökaluihin
- Ymmärtää perusteet ja oppia käyttämään matalan kynnyksen arviointityökalua, Perheen tarpeiden tarkistuslistaa

Tavoitteet:

- Ymmärtää tutkittuun tietoon perustuvien standardoitujen työkalujen käytön merkitys lapsen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyssä
- Tutustua ***Perheen tarpeiden tarkistuslistan*** toimintaperiaatteisiin ja sisältöön

Miksi tarvitsemme lasten kaltoinkohtelun riskien arviointia?

- Lasten kaltoinkohtelu on moniulotteinen käsite, joka sisältää tutkimustietoa eri tieteenaloilta. Perheeseen liittyvät riskit lapsen kaltoinkohtelussa tunnetaan laajalti
- Ammattilaisina huomaamme usein, että perheessä ei ole kaikki kunnossa, mutta emme tiedä mistä aloittaa ja miten käsitellä näitä arkaluonteisia tilanteita asianmukaisesti ja sensitiivisesti

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

Miksi tarvitsemme työkaluja lapsen kaltoinkohtelun riskien arviointiin?

Riskinarviointityökalut auttavat meitä

- Tunnistamaan mahdolliset kaltoinkohtelun riskit
- Vastaamaan huoliin
- Aloittamaan yhteistyön perheen kanssa saadaksemme lisätietoja perhetilanteesta ja mahdollisista tukitarpeista

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

Mihin työkalut eivät ole tarkoitettu

Minkään riskinarviointityökalun avulla ei voida suoraan diagnosoida lapsen kaltoinkohtelua.

Ne ohjaavat meitä lapsen kaltoinkohtelun ehkäisytyössä hyödyntämällä parasta mahdollista tutkimustietoa.

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

Kuka arvioi

- Vanhemman tai huoltajan itsearviointi → lapsen kaltoinkohtelu on yleisempää vanhempien arvioimana kuin ammattilaisten raportoimana
 - Lasten ja nuorten itsearviointi, esimerkiksi ICAST-C arviointityökalu, jossa nuori arvioi kaltoinkohtelun määrän tietyllä aikavälillä
- Ammattilainen on asiantuntija työkalujen käytössä, lapsen kaltoinkohtelun tietämyksessä ja virastojen välisessä yhteistyössä

Lasten kaltoinkohtelun ehkäisy ensimmäisellä, toisella ja kolmannella tasolla

- Lasten kaltoinkohtelun ensimmäisen tason ennaltaehkäisy kohdistuu kaikkiin vanhempiin. Se keskittyy uskomusten, käytäntöjen ja olosuhteiden vahvistamiseen yhteisössä ja kulttuurissa. (ei arviointia)
- Toisen tason ennaltaehkäisyohjelmat on tarkoitettu vanhemmille, joilla on kasvanut riski lasten kaltoinkohteluun (arvio perustuu tunnettuihin riskitekijöihin)
- Kolmannella tasolla ehkäisy kohdistuu vanhempiin jo tapahtuneen lapsen kaltoinkohtelun jälkeen ja pyrkimykseen estää lapsen kaltoinkohtelun uusiutumista (arvio siitä, pitäisikö lapsi ottaa pois vanhemmalta vai jääkö hän vanhemmalle; toimenpiteiden tehokkuus ja ennusteet lapsen kaltoinkohtelun uusiutumisesta)

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

Tarve standardoiduille ja valideille työkaluille

Lasten kaltoinkohtelun arvioimiseksi on olemassa erilaisia menetelmiä:

Tilastollisissa arvioinneissa käytetään tilastollisia menetelmiä ennustettaessa tulevaa lapsen kaltoinkohtelua toimenpiteiden kiireellisyyden ja intensiteetin määrittämiseksi. Nämä erottavat korkean riskin ja matalan riskin tapaukset, mutta eivät tunnista kaikkia riskitekijöitä. Niitä käytetään etupäässä toisella ja kolmannella tasolla.

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

Esimerkki tilastollisesta työkalusta: BRIEFCAP

- Käytetään enimmäkseen toisella ja kolmannella tasolla
- Lyhyt versio laajasti validoidusta CAPI (Child Abuse Potential Inventory)mittarista
- Se mittaa lasten fyysisen kaltoinkohtelun riskiä vanhemman kertomana
- Riskin osa-alueet: ahdistus, perhekonflikti, joustamattomuus, onnellisuus, vainon tunne, yksinäisyys ja taloudellinen epävarmuus (25 väittämää)

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

ISPCAN ICAST(International Society of the Prevention of A Child Abuse and Neglect)

- Toinen esimerkki tilastollisesta kolmannen tason työkalusta
- Lasten kaltoinkohtelun seulontatyökalu "tietojen järjestelmälliseen keräämiseen ja vertaamiseen kulttuurien, ajan tai tutkimusryhmien välillä lasten kaltoinkohtelun laajuuden ja vakavuuden kartoittamiseksi"
- Kohdennettu huoltajille ja 11-18-vuotiaille lapsille ja nuorille
- ICAST-lapsi versio, 38 kohtaa and ICAST-vanhempi versio, 34 kohtaa
- Saatavilla 20:llä eri kielellä

Kliininen arviointi on ammattilaisen tai asiantuntijan suorittamaa arviointia erilaisten työkalujen avulla.

Kliinisessä käytössä on strukturoituja ja ei-strukturoituja työkaluja

- On hyvä huomata, että ei-strukturoidun työkalun avulla tehty kliininen arviointi on laajalti tunnustettu virheelliseksi ja kyseenalaiseksi, ja siksi ne saattavat johtaa epäasianmukaisiin kliinisiin päätelmiin, ja perusteettomiin toimiin.
- Tutkimusten perusteella on suositeltavaa, että lapsen kaltoinkohtelun tunnistamiseksi ammattilaisten on pysyttävä valppaana sekä lapsen kaltoinkohteluun liittyvistä näkyvistä tunnusmerkeistä että riskitekijöistä.

Perheen tarpeiden arviointi

Osallistavaa arviointia, jolloin perheenjäsenet otetaan mukaan päätöksentekoon ja tuen suunnitteluun. Tämä edistää yhteistyötä ja vanhempien sitoutumista.

- Tarvitaan strukturoitu ja validi matalan kynnyksen työkalu, joka kattaa kaikki lapsen kaltoinkohtelun riskitekijät ja jota lapsi- ja perhehoidon ja koulutuksen ammattilaiset voivat hyödyntää.
- Tarvitaan ilmainen työkalu, joka sopii eri kulttuureihin ja on sensitiivinen

Tarpeiden arviointi

- Ensimmäisellä ja toisella tasolla tapahtuvaa arviointia. Mahdollisia lasten kaltoinkohtelun riskejä tulee tunnistaa ennaltaehkäisevästi tai varhain.
- Mahdollistaa varhaiset tukitoimet kuhunkin perhetilanteeseen
- Sisältää:
 - Lasten kaltoinkohtelun riskitekijöiden tunnistamisen näyttöön perustuvan arviointityökalun avulla
 - Riskien ja suojaavien tekijöiden huomioinnin
 - Tuen suunnittelun ja toteutuksen
 - Tuen vaikuttavuuden arvioinnin yhdessä perheenjäsenten kanssa

Esimerkki perheen tarpeita arvioivasta mittarista: *Perheen tarpeiden tarkistuslista*

- Väline vanhemman itsearviointiin omasta perhetilanteestaan
- Tarkoitettu kaikille vanhemmille ja lapsia hoitaville aikuisille ennaltaehkäisevästi ja varhaiseen tarpeiden tunnistamiseen
- Auttaa tunnistamaan perheessä ilmeneviä lasten kaltoinkohtelun riskitekijöitä
- Perheen Tarpeiden Tarkistuslistaa validoidaan parhaillaan

Perheen tarpeiden tarkistuslista

- Pohjana Suomen kansallinen hoitosuositus ”*Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa*”, joka perustuu systemaattiseen, kansainväliseen tutkimustietoon
- Binäärinen asteikko → samaa mieltä, eri mieltä
- Mahdollistaa yhteiset avoimet keskustelut, joita ammattilainen ohjaa
- Tarkistuslista on anonyymi online sovellus, joka sisältää tutkimustietoon perustuvaa tietoa kaltoinkohtelun riskeistä ja suojaavista tekijöistä, tietoa varhaisista tukipalveluista sekä linkkejä matalan kynnyksen palvelusivustoille. Sovellus auttaa vanhempaa pohtimaan elämäntilannettaan omasta, perheen ja lapsen näkökulmista sekä havaitsemaan mahdollisia muutoksen ja tuen tarpeita

Perheen tarpeiden tarkistuslista

Sisältää tietoa lasten
kaltoinkohtelun eri
muodoista

Tiedätkö	
Mitä kaikkea lasten kaltoinkohtelu tarkoittaa?	INFO
Mitä kaikkea lapsen fyysinen väkivalta tarkoittaa?	INFO
Mitä kaikkea lapsen henkinen väkivalta tarkoittaa?	INFO
Mitä kaikkea lapsen seksuaalinen väkivalta tarkoittaa?	INFO
Mitä kaikkea lapsen laiminlyönti tarkoittaa?	INFO
Mitä kaikkea lähisuhdeväkivalta ja perheväkivalta tarkoittavat?	INFO
Mitä ravistelu voi aiheuttaa vauvalle?	INFO

Perheen tarpeiden tarkistuslista

Sisältää väittämiä, jotka koskevat vanhemman omaan tilanteeseen(1-15), perhetilanteeseen (16-22) ja lapsen tilanteeseen(23-28) liittyviä riskitekijöitä sekä niihin liittyvät tutkittuun tietoon perustuvat palautteet

NO.	Väittämä	SAMAA MIELTÄ	ERI MIELTÄ
1.	Minua on kaltoinkohdeltu lapsena	S	E
2.	Olen kokenut lapsena traumaattisia tapahtumia enkä ole päässyt niistä yli	S	E
3.	Minulla on toisinaan epärealistisia odotuksia millaista lapseni käyttäytymisen pitäisi olla	S	E
4.	En aina pysty hallitsemaan lapseni tottelematonta käyttäytymistä	S	E
5.	Olen 18-vuotias tai nuorempi	S	E
6.	Minulla ei ole ammattikoulutusta	S	E
7.	Elän stressaavia aikoja	S	E
8.	Käytän päihteitä kuten tupakkaa, huumeita tai alkoholia	S	E
9.	En tiedä mikä on turvallinen raja alkoholinkäytölle lapsiperheessä	S	E
10.	Minulla on rikostausta	S	E
11.	Minulla on mielenterveyden haasteita esimerkiksi arvottomuuden tunnetta tai masentuneisuutta	S	E
12.	Minun on käytettävä paljon terveyspalveluja lapseni kanssa koska lapseni sairastelee paljon tai voi huonosti	S	E
13.	Minulla on vaikeuksia huolehtia lapseni päivittäisistä tarpeista esimerkiksi hampaiden hoito, yleinen hygienia, vaatetus sekä terveellinen ja ravitseva ruoka.	S	E
14.	Minulla on vaikeuksia täyttää lapseni sosiaalisia ja henkisiä perustarpeita kuten tarvetta myönteiseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen, rohkaisuun ja myönteisiin tunnekokemuksiin.	S	E
15.	Minulla on vaikeuksia huolehtia lapseni perustarpeista kuten koulunkäynnistä ja nukkuma-ajoista.	S	E

Perheen tarpeiden tarkistuslista

Sisältää väittämiä, jotka koskevat vanhemman omaan tilanteeseen(1-15), perhetilanteeseen (16-22) ja lapsen tilanteeseen(23-28) liittyviä riskitekijöitä sekä niihin liittyvät tutkittuun tietoon perustuvat palautteet

Ajattele perhetilannettasi

16.	Olen yksinhuoltaja tai eronnut vanhempi	S	E
17.	Minulla on kolme tai useampia lapsia	S	E
18.	Perheemme elää jatkuvassa taloudellisessa ahdingossa tai perheessämme on työttömyyttä	S	E
19.	Minulla on kolmevuotias tai sitä nuorempi(a) lapsi(a)	S	E
20.	Tunnen itseni yksinäiseksi enkä saa tarpeeksi tukea yhteisöltäni, sukulaisiltani, ystäviltäni tai puolisoiltani	S	E
21.	Olen kokenut lähisuhdeväkivaltaa kotonani	S	E
22.	Lapseni on joutunut todistamaan tai kohdannut perheväkivaltaa kotonamme	S	E

Ajattele tilannetta koskien lastasi

23.	Lapsellani on todettu raskauteen tai synnytykseen liittyviä vaikeuksia	S	E
24.	Lapseni itkee paljon	S	E
25.	Lapsellani on todettu kehityksellinen tai fyysinen sairaus, tai hänellä on tunteisiin tai sosiaalisiin tilanteisiin liittyviä haasteita	S	E
26.	Lapseni on usein tottelematon, ärsyttävä, uhmakas tai huonosti käyttäytyvä	S	E
27.	Lapsellani on haasteita koulussa tai päiväkodissa	S	E
28.	Minun täytyy rauhoitella lastani lääkkeillä tai muilla aineilla	S	E

Esimerkki palautteesta

HYVIN PIENET LAPSET ≤ 3v: ”Hoidat ja kasvatat hyvin pientä lasta tai sinulla on useita hyvin pieniä alle 3-vuotiaita lapsia. Saatat olla tietoinen, että jokaisella ihmisellä on yksilöllinen temperamentti, josta myöhemmin muodostuu ihmisen persoonallisuus. Temperamentti on joukko valmiuksia, taipumuksia ja reaktiotyylejä esim. aktiivisuus, verkkaisuus, sosiaalisuus, taipumus mielihahaan ja ärtyvyyteen. Vauvat voivat ilmentää temperamenttiaan ärtyisänä, mutta eivät voi hallita reaktioitaan. Vauvat ja pienet lapset ovat siksi hauraimpia ja puolustuskyvyttömiä. Väsynyt tai uupunut vanhempi saattaa turhautua ja kokea riittämättömyyttä, jos vauva on hyvin ärtyisä ja vaativa. On mahdollista, että turhautuneena vanhempi on altis vahingoittamaan lasta yrittäessään kontrolloida vauvan ärtymystä. Vauva voi saada pysyviä elinikäisiä vammoja tai jopa kuolla kaltoinkohtelun seurauksena. On tärkeää saada tietoa temperamentista ja niiden eroista (linkki: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-nuoren-temperamentti/>) sekä vauvan turvallisesta käsittelystä (linkki: <https://1596011.169.directo.fi/@Bin/1a5a2400aec79f8c8723219d70fe5cbf/1612537674/application/pdf/196700/K%c3%a4sitetl%c3%a4v%c3%a4%20varoen.pdf>). Jos sinulle herää huoli, pyydä apua varhain lähipiiriltäsi tai omalta terveydenhoitajaltasi. Tärkeintä on toimia varhain, ennen kuin huoli muuttuu murheeksi. Tarvitsetko apua kiireesti (<https://ensijaturvakotienliitto.fi/vauvaperhe/mistaapua/?ref=ninchat>) toi soita oman paikkakuntasi sosiaalityöntekijälle”.

Aktiviteetti: Kouluttaja tutustuttaa osallistujat online applikaatioon

Ryhmätehtävä

Kuviteltu tapaus: Vanhempi on kokenut lapsuudenaikaista kaltoinkohtelua, hänellä on mielenterveyden haasteita, hän on yksinhuoltaja tai eronnut vanhempi, hän kokee sosiaalisen tuen puutetta ja kokee lapsensa uhmakkaaksi tai huonosti käyttäytyväksi.

Pohtikaa yhdessä erilaisia tapoja aloittaa ja ylläpitää dialogia vanhemman kanssa (10min)

Esimerkkejä kysymyksistä, joita vanhemmalle voi esittää

- **Lapseni on usein tottelematon, huonosti käyttäytyvä, vaikea tai ärtyisä.** → Voitteko kuvata minulle tilanteen, jossa lapsi on tottelematon, huonosti käyttäytyvä, vaikea tai ärtynyt? Kuinka lapsen tottelemattomuus jne. näkyy jokapäiväisessä elämässäsi? Millä tavoin olet yrittänyt ratkaista nämä vaikeat tilanteet? Oletko saanut apua ulkopuolisista lähteistä / perhepiiristäsi / sisäpiiristäsi?
- **Olen yksinäinen, enkä ole saanut tarpeeksi tukea yhteisöltä, sukulaisilta, ystäviltä tai puolisoilta** → Kuvaile yksinäisyyttäsi jokapäiväisessä elämässä, Kuvaile millaista tukea sinulta puuttuu? Millaiset asiat tai tuki voisi vähentää yksinäisyyttäsi? Mitä tarvitset, tai miten perheesi tilanne voisi parantua? Millaiset asiat parantaisivat elämääsi ja tekisivät siitä onnellisemman?
- **Minua on kaltoinkohdeltu lapsena** → Jos haluat, voit kertoa millaista kaltoinkohtelua olet lapsena kokenut?
- **Olen kokenut traumaattisia tapahtumia lapsena enkä pääse niistä yli.** → Voitko kuvata tapahtumia, joista et voi päästä yli? Saitko apua jostain tähän ongelmaan liittyen? Oletko ajatellut, millainen tuki auttaisi sinua tässä ongelmassa?
- **Minulla on mielenterveysongelmia, esimerkiksi masennus tai arvottomuuden tunne.** → Voitko kuvata enemmän ongelmiasi? Saitko apua jostain tähän ongelmaan liittyen? Oletko ajatellut, millainen tuki auttaisi sinua tässä ongelmassa?
- **Olen stressaantunut** → Voitko kuvailla tarkemmin elämääsi tai stressaavia tapahtumia? Kuka auttaa sinua ja toista vanhempaa lastenhoidossa ja jokapäiväisissä askareissa?
- **Käytämme paljon hyvinvointijärjestelmien palveluja, esimerkiksi etuuksia, julkista apua tai sosiaalityötä** → Voitko kuvata minkälaisia palveluita saat? Saatko tarpeeksi tukea? Minkälaista tukea haluat tai toivot?

Ryhmätehtävä: Pohtikaa ryhmissä minkälaisia varhaisia tukitoimia tai minkälaista moniammatillinen yhteistyö voisi olla (5min)

Esimerkkejä:

- Tietojen antaminen suullisesti ja kirjallisesti → Mitä on lapsen kaltoinkohtelu?
- Konkreettisen ohjauksen tai neuvonnan antaminen → Kuinka osallistua vanhemmuuskurssille tai tutustua samassa elämäntilanteessa oleviin vanhempiin
- Opas matalan kynnyksen perhepalveluista ja siitä, miten osallistua → Ohjeita lasten kasvattamiseen tai perhesuhteisiin, esim. eroon
- Yhteydenotto muihin ammattilaisiin yhdessä vanhemman kanssa → sosiaalityöntekijän, psykologin, perheterapeutin, perhetyöntekijän jne. kanssa keskustelu. Esittele heidät nimillä ”Soitetaan Liisalle, hän tietää paremmin, miten auttaa sinua tässä tilanteessa.”
- Kotikäynnit → Käytännön arviointi ja ohjaus kotiympäristössä
- Etsi ”hyvien käytäntöjen” toimenpiteitä

”Yhteistyö tekee meistä ihmisiä” -Pekka Hyysalo-

Lähteet

- Ellonen N., Rantanen H., Lepistö S., Helminen M. & Paavilainen E. (2019) The use of the Brief Child Abuse Potential Inventory in the general population in Finland. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* **37**(2), 249–255.
- Eriksson E & Arnkil T. (2009) Taking up one's worries – A handbook on early dialogues. 1st ed. Guide no. 60 of Social and Health Research and Development Centre (STAKES), National Institute for Health and Welfare. Available in English: <https://kirjakauppa.thl.fi/sivu/tuote/taking-up-one-s-worries/45416>
- HOTUS. Nursing research Foundation. <https://www.hotus.fi/?lang=en>
- ISPCAN 2020. International Society of the Prevention of a Child Abuse and Neglect. Child abuse screening tools ICAST; Online <https://www.ispcan.org/learn/icast-abuse-screening-tools/>
- McTavish JR., Gonzalez A., Santesso N., MacGregor JCD., MacKee C & MacMillan HL. (2020) Identifying children exposed to maltreatment: A systematic review update. *BMC Pediatrics* **20**, 113. Online: <https://bmcpediatr.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12887-020-2015-4>
- Meinck F., Boyes M., Cluver L., Ward C., Schmidt P., DeStone S. & Dunne M. (2018) Adaptation and psychometric properties of the ISPCAN Child Abuse Screening Tool for use in trials (ICAST-Trial) among South African adolescents and their primary caregivers. *Child Abuse & Neglect* **82**, 45–58.
- Milner S. & Crouch J. 2017. Child physical abuse risk assessment: Parent and family evaluations. Campbell J.C. & Messing J.T. (eds.) *Assessing dangerousness – Domestic violence offenders and child abusers*. 3rd ed. New York: Springer, 55–88. CAPI Online: <https://www.parinc.com/Products/Pkey/35>
- Ondersma S, Caffin M, Mullins S, LeBreton J. (2005) A brief form of the Child Abuse Potential Inventory: Development and Validation. *JCCAP* **34**, 301–11.
- Paavilainen E. & Flinck A. (2015) Clinical Guideline: Efficient methods for identifying Child maltreatment in Social and Health Care. Nursing Research Foundation. Available in English: <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/maltreatment-hs-sum-eng.pdf>

Lähteet

- Runyan D., Dunne M., Zolotor A., Madrid B., Jain D., Gerbaka B., Meinck D., Andrevia-Miller I., Kasim M., Choo W., Isaeva O., Macfarlane B., Ramirez C., Volkova E. & Yossef R. (2009) The development and piloting of the ISPCAN child abuse screening tool-Parent version (ICAST-P). *Child Abuse & Neglect* **33** (11), 826–832.
- Stoltenborough M., Bakermans-Kranenburg M., Alink L. & Ijzendoorn M. (2015) The prevalence of child maltreatment across the globe: Review of a series of meta-analyses. *Child Abuse Review* **24**, 37–50.
- Talvio M. & Klemola U. (2017) *Toimiva vuorovaikutus*. Bookwell Digital, Juva: PS-kustannus.
- Tamski E.L. & Huotari A. (2015) *Tammerterhon tarinoita. Perhevalmentajan työkirja*. Mikkeli: Porstua.
- Van der Put C., Bouwmeester-Landweer M., Landsmeer-Beker E., Wit J., Dekker F., Kousemaker N. & Baartman H. (2017). Screening for potential child maltreatment in parents of a newborn baby: The predictive validity of an instrument for early identification of parents at risk for child abuse and neglect (IPARAN) *Child Abuse & Neglect* **70**, 160–168.
- Van der Put C., Assink M. & Boekhout van Solinge N. (2017). Predicting child maltreatment: A meta-analysis of the predictive validity of risk assessment instruments. *Child Abuse & Neglect* **73**, 71–88.
- Vygotsky L. S. 1982. *Ajattelu ja kieli (Thought and language)*. Espoo: Weilin+Göös.
- Yoon S., Speyer R., Cordier R., Aunio P. & Hakkarainen A. (2020) A systematic review evaluating psychometric properties of parent or caregiver report instruments on child Part I: Content Validity. *Trauma, Violence & Abuse*, 1–19.

Funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme (REC) of
the European Union

